REÎNCEPEM...

Eugen Simion

„Revista de istorie şi teorie literară" fondată în 1952, reapare – după o întrerupere de zece ani (ultimele numere din seria veche sunt din 1996–1997) într-o serie nouă, ceea ce vrea să zică: o nouă echipă de redactori, încercarea de a duce mai departe o tradiţie bogată în istoriografia românească (tradiţie patronată de geniul lui G. Călinescu) şi totodată efortul de a o sincroniza cu mişcarea de idei a timpului, în fine, o nouă generaţie de colaboratori, formaţi spiritualiceşte după 1989, alături de alţii, mai vechi, cunoscuţi, reputaţi pentru ştiinţa şi devotamentul lor faţă de istoria literară. Nu ştim încă în ce mod şi cât de bine vom putea armoniza aceste exigenţe, dar, în mod sigur, vom încerca. Vom încerca, mai întâi, să rămânem obiectivi şi, pe cât omeneşte va fi posibil, să stăm departe de zarva ce există azi, în revistele de cultură, câte mai există. Adică de spectacolul, absolut deplorabil, al „revizuirilor" morbide care, în fapt ascund eternele resentimente, idiosincrazii, vanităţi literare. Vom încuraja însă, revizuirile critice, absolut necesare, în sensul dat acestui proces de E. Lovinescu; vom publica documente, comentarii critice, eseuri privitoare la literatura română şi universală de ieri şi de azi, vom încerca să redefinim conceptele cu careoperează în epoca postmodernităţii disciplina istoriei literare. Se ştie că, în ultima jumătate de secol, mai toate noţiunile pe care le folosim când vorbim de literatură s-au schimbat, noţiunea însăşi de literatură înseamnă azi altceva decât însemna ieri pentru criticii şi teoreticienii literari. Ni se spune des: „literatura este în criză sau „literatura este pe cale să moară"... şi sunt mulţi care cred în această nenorocire. Nu mă enumăr printre ei, dar trebuie să recunosc, după 40 de ani de când fac critică şi istorie literară, că romanul nu mai este azi ceea ce era la începutul anilor '60, când am debutat, iar poezia, ei bine, poezia nu face de multe decenii decât să se lepede de vechile mijloace de seducţie şi să caute altele pe care cu greu reuşeşte să le afle. Dar când le-a aflat, le părăseşte. Se potriveşte în acest caz, vorba lui C. Noica: „o cântare de negăsire". Poezia merge, am impresia, în această direcţie. Dar istoria literară? Ce a devenit istoria literară în epoca post-modernismului? Un fapt este sigur: istoria literară a pierdut multe dintre atributele

RITL, I, nr. 1 – 4, p. 7–9, Bucureşti, 2007

pe care le avea în epoca pozitivismului. *Noua critică* şi *noua nouacritică*, în frunte cu Roland Barthes a ridiculizat-o. Dl Raymond Picard a fost trimis pe tuşă şi, după cât se pare, mai are încă de aşteptat până să fie rechemat la catedră, cu toate că Roland Barthes, marele inchizitor, a regretat el însuşi faptul că pozitivismul nu şi-a dus proiectul la capăt... Mai mult decât atât: s-a lepădat spre sfârşitul vieţii odată cu *Plaisir du text*) de „imperialismele locale" ale structuralismului şi a deschis critica literară spre sursele imaginarului şi ale filosofiei şi chiar ale romanescului. Ce-i în fond, *Discursul îndrăgostit* dacă nu un eseu romanesc în care tipologia este formată din personaje luate din literatură şi redefinite, puse într-un scenariu epic? Un roman, am zis o dată, despre suferinţele şi bucuriile individului care trece prin proba existenţială a iubirii. Despre el şi retorica însoţitoare ca o umbră...

Revin la revista pe care o redeschidem, azi, colaboratorilor tineri şi vârstnici şi, bineînţeles, cititorilor el. Nu avem un program strict, trebuie să precizez, avem doar câteva idei generale şi un număr de proiecte pe care vrem să le înfăptuim. Programul va apărea, ca în atâtea alte situaţii, din mers, făcând, cercetând, comentând fenomenul literar. Vom încerca să publicăm, cum am zis la început,documente, multe documente. După 50 de ani de totalitarism (când multe au fost mistificate în istoria literaturii, ca şi în istoria propriu-zisă!), este normal să deschidem arhivele publice şi particulare, să răsfoim revistele, să demistificăm ceea ce alţii au mistificat înaintea noastră. Vom face loc, dar, în revista noastră documentele care pot spune ceva important despre opera literară şi de ce nu? Despre omul care a scris-o. Nu vom face eroarea de a viola intimitatea lui, dar vom tipări documentele ce pot defini atitudinea lui morală şi estetică într-o istorie tragică. Este bine, este necesar să facem acest lucru. Începem, chiar în numărul de faţă, publicând o cronologie a vieţii literare după 1944. O cronologie reală, obiectivă, cu luminile (atâtea câte sunt) şi faptele ei abominabile (multe şi impardonabile). Dorim, în acest fel, să evităm literatura de joase pamflete care proliferează în ultimele aproape decenii şi o altă literatură discutabilă şi aceasta: aceea care vrea să dărâme miturile româneşti pe motiv că miturile încurajează localismul şi falsifică, astfel, adevărul despre istorie şi artă. O demistificare înţeleasă în acest fel nu-i decât o altă formă de mistificare a adevărului. Ne propunem să le discutăm pe toate, calm şi metodic, lăsând toate libertăţile spiritului critic, mai puţin aceea de a falsifica şi de a umili, astfel adevărul... Există un mod mai eficient în istoria literaturii de a sluji adevărul estetic şi adevărul istoric: spunându-l fără ocoluri, delimitându-l, definindu-l în termenii lui reali. A flata şi a denigra sunt două verbe care nu pot face parte din vocabularul unui critic, istoric şi teoretician al literaturii. Dacă se întâmplă să şi le asume şi să le practice, o face pe spesele sale.

Aşa dar, noua serie a „Revistei de Istorie şi Teorie Literară" doreşte să continue tradiţia călinesciană şi, în măsura în care va avea forţele intelectuale necesare, s-o înnoiască şi s-o armonizeze cu spiritul vremii noastre. Să nu uităm că trăim într-o lume care se globalizează şi că am intrat într-o comunitate europeană în care acţionează principiul vaselor comunicante. Ceea ce înseamnă: au dispărut sau sunt pe cale să dispară barierele spiritului, bunurile culturale sunt comune şi mai ales, ce se descoperă azi la Paris este cunoscut a doua zi în toate oraşele culturale ale lumii. Acest privilegiu – căci este un privilegiu, inimaginabil cu o jumătate de secol în urmă – aduce după sine, nu un pericol, ci o exigenţă nouă: necesitatea performanţei, clauza concurenţei reale, obligativitatea de a fi informat...

Cu aceste perspective în faţă, deschidem revista noastră *Celor ce sunt* şi deopotrivă *Celor ce vin* în critica, teoria şi istoria literară. Propoziţia lui E. Lovinescu, de acum aproape un secol, mi se pare a fi mai actuală decât oricând. A elimina pe *Cei ce sunt* în *cultură* pe motiv că sunt „expiraţi", adică bătrâni, mi se pare o teză nazistă. A nu încuraja pe *Cei ce vin* (pe cei talentaţi şi drepţi, dornici de mari performanţe), mi se pare, vorba crudă a lui C. Noica, *o nemernicie* pe care nici o retorică n-o poate scuza; a sincroniza ştiinţa, experienţa şi abnegaţia *Celor ce sunt*, cu ambiţia, talentul şi iubirea irepresibilă pentru adevăr a *Celor ce vin* în cultură (inclusiv în istoria şi critica literară), mi se pare a fi strategia cea mai rodnică şi mai corectă într-o lume care caută şi află, prea uşor, motive de a se învrăjbi. Şi mai ştim din cercetarea culturii din trecut că, acolo unde este vrajbă şi dispute intestine, cultura agonizează.

EUGEN SIMION